
Mihin unohtui Päivi Setälä ja eräitä muita?

■ Marjo T. Nurminen kirjoittaa teoksessaan *Tiedon tyttäret* (2008) omien sanojensa mukaan eurooppalaisen naisen historiaa antiikista valistukseen. Nurminen pitää työnsä perustana Thomas S. Kuhnin teoriaa tieteen kehityksestä ja mainitsee innoittajana Sara Heinämaan. Kirja on painava ”kahvipöytäkirja”. Teksti on sujuvasti kirjoitettu, kuvitus on hieno ja kuvatekstit osuvia.

Nurmisen kirjassa mainitut naiset kuuluvat ryhmään, jota

muissa kielissä kutsuttaisiin sanalla *science* – siis luonnontiede ja lääketiede. Ulkopuolelle jäivät humanistiset ja yhteiskunnalliset tieteet. Kirjan esipuheessa ei tällaista rajausta tehdä. Mukana olevat naiset ovat yhteiskunnan ylimmistä kerroksista, heidän takanaan on usein kannustava isä tai puoliso. Eräissä tapauksissa on vaikea tietää, mikä on naisen osuus tehdystä tutkimustyöstä. Kirjallisuusviitteitä on runsaasti, lähes kaikki viittaavat ulkomaiseen kirjallisuuteen. Tämä on ongelma, sillä samalla on sivuutettu kotimainen tutkimus.

Kotimaisesta tutkimuksesta puuttuu suurin osa Päivi Setälän tuotannosta. Setälä on antiikintutkija, joka ensimmäisenä Suomessa alkoi kirjoittaa naisnäkökulmasta. Alkuaan hän osallistui professori Jaakko Suolahden ns. tiilir ryhmään. Englanninkielinen väitöskirja ilmestyi vuonna 1977, aiheena oli naisten savimaiden omistus roomalaisaikana. Hän kirjoitti sarjan *Antiikin nainen* (1993), *Keskiajan nainen* (1996), *Renessanssin nainen* (2000) ja *Pohjoisen renessanssin nainen* (2002). Otavan kustantama sarja sai suuren suosion. Setälä oli mukana myös kuningatar Kristiinaa ja Pyhää Birgittaa käsittelevissä kirjoissa. Tiedonjulkistamispalkin-

non (1991) lisäksi Setälä on saanut tietokirjailijoiden jakaman Warelius-palkinnon (1998). Hänelle myönnettiin professorin arvo vuonna 1991.

Matti Klinge on korostanut, kuinka Setälä on hyvin osoittanut salonkien merkityksellisyyden niin Italian kuin Ranskan naisyhteisöissä 1300–1400-luvuilla. Sen sijaan tieteelliset seurat, jotka syntyivät 1600-luvulla Englannissa, eivät hyväksyneet naisia jäsenikseen.

Kirjassaan Nurminen vetää rajan Marie Curiehin (1867–1934). Näin *Tiedon tyttärissä* sivuutetaan mm. huomattava venäläinen matemaatikko Sonja Kovalevskaja, joka lopulta toimi Tukholman korkeakoulun professorina ja josta puhuttaessa ”oli samantekevää, käyttikö hän housuja vai hametta” siteeratakseen vanhaa opettajaani Yrjö Blomstedtia. Niin ikään Nurmisen kirjasta puuttuu tähtitieteilijä Eva Isaksson, jonka teos *Nainen ja maailmankaikkeus* ilmestyi Tähtitieteellisen yhdistyksen Ursan julkaisemana vuonna 1987.

Kokonaan sivuutettu on Venäjän keisarinna Katariina II, jolla oli läheiset suhteet useihin valistuksen ajan filosofeihin. Katariina II oli valistusajan monarkki. Hän oli kirjeenvaihdossa filosofien Voltairen, d’Alambertin ja

Diderot’n kanssa. Katariina II toivoi, että joku heistä olisi käynyt Venäjällä tarkoituksena kehittää maan kouluoloja. Yritys epäonnistui ja elinaikana Katariina perusti vain Smolnan ylhäisön työille tarkoitetun oppilaitoksen. Monet Katariinan hankkeet toteutti laajaa hyväntekeväisyyttä harrastanut Aleksanteri I:n äiti Maria Feodorovna Romanova (1759–1828), jonka aikana perustettiin mm. Viipurin koulut. Toisaalta voi sanoa, että venäläisten naisten kulttuuri- ja sivistyshistoriaa ei ole riittävästi tutkittu tai että se on ainakin Suomessa jäänyt vähälle huomiolle.

Marja Engman